

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجلس شورای اسلامی ایران

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بایدی از خداوند بماند و اعتماد بر این که عالم محضر خداست و بخواهد تا نظر بر اعمال انسان در مسطور پس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر بر اینست جایگاه دانشگاه اسلامی فرنگ و تمدن بشری، نادانچینان و احسان بیات ملی و اندامی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی بد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

- ۱- اصل برانست: التزام بر برانست چینی از حرکت ز رتبه غیر خدای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را بر جنبه های غیر علمی می آید
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تمهید به استناب از حرکت جانب داری غیر علمی و حفاظت از اسرار، تجزیهات و منع در اختیار
- ۳- اصل ترویج: تمهید به رواج دانش و امانت نتایج تحقیقات و انتقال آن به بندگان علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد
- ۴- اصل احترام: تمهید به رعایت حریم نام حرمت نام انجام تحقیقات در رعایت جانب تمهید خود داری از حرکت حرمت علمی
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام بر رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر ماموران حق
- ۶- اصل داد داری: تمهید به رعایت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق
- ۷- اصل شصت چینی: تلاش در راستای پی چینی شصت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی شصت
- ۸- اصل ناکلیت مادی و معنوی: تمهید به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بندگان پژوهش
- ۹- اصل منافع ملی: تمهید به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن به پیشبرد توسعه کشور و کلیه مراحل پژوهش

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی
دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی، گروه جامعه‌شناسی
پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: جمعیت‌شناسی

عنوان:
عوامل موثر در طلاق
«مطالعه موردی شهرستان خمین در سال ۱۳۹۰»

استاد راهنما:
دکتر سید رضا معینی

استاد مشاور:
دکتر شهلا کاظمی پور ثابت

پژوهشگر:
حسین محمدی

تابستان ۱۳۹۱

تقدیم به همسر عزیزم و فرزندان دلبندم

به پاس محبت هایتان

شما را ارج می نهم و این ناچیزترین را

تقدیمتان می دارم

تشکر و قدردانی

سپاس آنکه خلق کرد هستی را، ز رحمت بی انتهای خویش تا انسان در قدوم خلقتش به پهنای گستره ای به بزرگی جهان خیمه زند و به او عقل داد تا عظمت خلقت را دریابد.

اکنون که در سایه لطف و عنایت پروردگار مهربان توانستم مرحله دیگری از تحصیلات خود را با موفقیت به اتمام برسانم، به رسم ادب و سنت حسنه سپاس، لازم می دانم از تمام کسانی که در این مدت، بنده حقیر را مورد لطف خود قرار داده اند، تشکر کرده و از خداوند بزرگ سلامتی و موفقیت روز افزون برایشان آرزو مندم، مشخصا از استاد محترم راهنما، دکتر سید رضا معینی . استاد محترم مشاور، دکتر شهلا کاظمی پور ثابت نهایت قدردانی و امتنان را دارم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب حسین محمدی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۹۰۶۶۲۲۸۴۰۰ در رشته جمعیت شناسی در تاریخ ۹۱/۰۵/۱۷ از پایان نامه خود تحت عنوان "عوامل موثر در طلاق" مطالعه موردی شهرستان خمین در سال ۱۳۹۰" با کسب نمره ۱۹/۲۵ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: حسین محمدی

تاریخ و امضاء

۹۱/۰۵/۱۷

بسمه تعالی

در تاریخ: ۹۱/۵/۱۷

دانشجوی کارشناسی ارشد حسین محمدی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره

۱۹/۲۵ به حروف نوزده و بیست و پنج با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۵۰۶۹۰۱۰۰
عنوان پایان نامه: "عوامل موثر در طلاق" مطالعه موردی شهرستان خمین در سال ۱۳۹۰		
نام و نام خانوادگی دانشجو: حسین محمدی	تاریخ شروع پایان نامه: ۹۰/۰۳/۱۷	تاریخ اتمام پایان نامه: ۹۱/۰۵/۱۷
شماره دانشجویی: ۸۹۰۶۶۲۲۸۴۰۰		
رشته تحصیلی: علوم اجتماعی - جمعیت شناسی		
استاد / استادان راهنما: دکتر سید رضا معینی		
استاد / استادان مشاور: دکتر شهلا کاظمی پور ثابت		
آدرس: میدان بهارستان - ورزات فرهنگ و ارشاد اسلامی		
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روشهای اجرا و نتایج به دست آمده)</p> <p>امروزه طلاق به عنوان یکی از پدیده های اجتماعی مطرح شده که با گذشت زمان بیش از پیش منجر به جدایی زن و شوهر می شود. بدیهی است که علل آن در هر جامعه با توجه به فرهنگ، شرایط اقتصادی، روانی، جسمانی و اجتماعی متفاوت است. هدف این پژوهش پی بردن به علل طلاق (مطالعه موردی شهرستان خمین) است. چارچوب نظری این پژوهش ترکیبی از نظریه های مختلف است؛ مثلاً نظریات همسان همسری، شبکه و مبادله از این دسته نظریات هستند. روش جمع آوری داده ها پیمایشی است و از تکنیک پرسشنامه برای جمع آوری اطلاعات، استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش متشکل از ۱۵۰ نفر (۷۵ نفر مرد و ۷۵ نفر زن) است که در ده ماهه نخست سال ۱۳۹۰ به دفتر خانه طلاق شماره ۱ شهرستان خمین مراجعه کرده و دادخواست طلاق داده اند - دفترخانه مذکور تنها دفتر ثبت طلاق در خمین می باشد و در نتیجه تعداد ذکر شده شامل تمام کسانی است که در این شهرستان متقاضی طلاق بوده اند (تمام شماری). تجزیه و تحلیل داده ها توسط نرم افزار spss صورت گرفته است و مهم ترین نتایج به شرح ذیل بوده است: نیمی از افراد متقاضی طلاق در ۵ سال اول زندگی به سر می برده اند، فراوانی طلاق در بین زنهای شاغل کمتر از زنهای خانه دار بوده است، هرچه به سطح درآمد افراد افزوده می شود از فراوانی طلاق کاسته می شود، هرچه تحصیلات بالاتر می رود از تعداد افراد متقاضی طلاق کاسته می شود و ...</p> <p>واژگان کلیدی: طلاق، متقاضی طلاق، زنهای خانه دار، تمام شماری.</p>		

تاریخ و امضا:

مناسب است
مناسب نیست

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه

فهرست مطالب

صفحه

عناوین

چکیده

فصل اول: کلیات

۲	مقدمه
۵	۱-۱- بیان مسئله
۷	۱-۲- اهمیت و ضرورت مسئله
۱۱	۱-۳- اهداف پژوهش
۱۱	۱-۳-۱- هدف اصلی
۱۱	۱-۳-۲- اهداف جزئی
۱۱	۱-۴- سؤالات یا فرضیات پژوهش

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۱۴	مقدمه
۲۲	۲-۱- نظرات ادیان مختلف در رابطه با طلاق
۲۴	۲-۲- مبانی نظری
۲۵	۲-۲-۱- نظریه همسان همسری
۲۷	۲-۲-۲- نظریه مبادله
۲۹	۲-۲-۳- نظریه انتخاب عقلانی
۳۱	۲-۲-۴- نظریه جریان ساخت پیوند
۳۲	۲-۲-۵- نظریه شبکه
۳۷	۲-۲-۶- نظریه کنترل اجتماعی
۳۸	۲-۲-۷- نظریه‌های موجود در مورد فرزندان
۴۰	۲-۳- تحقیقات پیشین
۴۹	۲-۴- چارچوب نظری
۵۰	۲-۵- مدل تحلیلی

فصل سوم: روش شناسی پژوهش

مقدمه	۵۲
۳-۱- روش پژوهش	۵۲
۳-۲- جامعه آماری	۵۳
۳-۳- ابزار جمع‌آوری اطلاعات	۵۳
۳-۴- واحد آماری	۵۴
۳-۵- محیط پژوهش	۵۴
۳-۶- زمان پژوهش	۵۴
۳-۷- متغیرهای پژوهش	۵۴
۳-۸- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها	۵۴

فصل چهارم: معرفی شهرستان خمین و آمارهای مربوطه

۴-۱- شهرستان خمین	۵۷
۴-۲- توصیف وضعیت افراد ۱۰ سال به بالا در کشور و شهرستان خمین (سرشماری ۱۳۸۵)	۶۲
۴-۳- تعداد ازدواج و طلاق واقع شده در کل کشور و شهرستان خمین (۱۳۷۹ تا ۱۳۸۹)	۶۴

فصل پنجم: یافته‌های پژوهش

مقدمه	۷۱
۵-۱- جداول یک بعدی	۷۲
۵-۱-۱- ویژگی‌های جمعیتی جامعه مورد مطالعه	۷۲
۵-۱-۲- ویژگی‌های اقتصادی جامعه مورد مطالعه	۸۱
۵-۱-۳- ویژگی‌های ازدواج و طلاق جامعه مورد مطالعه	۸۴
۵-۱-۴- ویژگی‌های جامعه مورد مطالعه برحسب درخواست و دلایل طلاق	۸۹
۵-۲- جداول دو بعدی	۹۵

فصل ششم: نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات

۱۰۶	۶-۱- دستاوردهای پژوهش
۱۰۹	۶-۲- پیشنهادات
۱۰۹	۶-۲-۱- پیشنهادات حاصل از پژوهش
۱۱۰	۶-۲-۲- پیشنهادات جانبی
۱۱۱	۶-۳- محدودیت های پژوهش

فهرست منابع

فهرست جداول

صفحه	عناوین
۶۴	جدول (۴-۳-۱) ازدواج و طلاق ثبت شده کل کشور (۱۳۷۹-۱۳۸۹)
۶۶	جدول (۴-۳-۲) ازدواج و طلاق ثبت شده شهرستان خمین (۱۳۷۹-۱۳۸۹)
۶۸	جدول (۴-۳-۳) وضعیت طلاق شهرستان خمین (۱۳۱۳-۱۳۵۰)
۷۲	جدول شماره (۵-۱) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک جنس
۷۳	جدول شماره (۵-۲) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک گروه های سنی ۵ ساله
۷۵	جدول شماره (۵-۳) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک محل تولد
۷۶	جدول شماره (۵-۴) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک محل سکونت
۷۷	جدول شماره (۵-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک تحصیلات

- جدول شماره (۵-۶) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک تعداد فرزندان ۷۸
- جدول شماره (۵-۷) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک تعداد فرزندان پسر ۷۹
- جدول شماره (۵-۸) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک تعداد فرزندان دختر ۸۰
- جدول شماره (۵-۹) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک وضعیت اشتغال ۸۱
- جدول شماره (۵-۱۰) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک وضع فعالیت ۸۲
- جدول شماره (۵-۱۱) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک درآمد ۸۳
- جدول شماره (۵-۱۲) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک سن ازدواج ۸۴
- جدول شماره (۵-۱۳) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک سالهای زندگی مشترک ۸۵
- جدول شماره (۵-۱۴) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک نحوه آشنایی با همسر ۸۶
- جدول شماره (۵-۱۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک مرتبه ازدواج ۸۷
- جدول شماره (۵-۱۶) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک مرتبه طلاق ۸۷
- جدول شماره (۵-۱۷) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک مهریه ۸۸
- جدول شماره (۵-۱۸) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک درخواست کننده طلاق ۸۹
- جدول شماره (۵-۱۹) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک دلایل طلاق از سوی پاسخگو ۹۰
- جدول شماره (۵-۲۰) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک مشکلاتی که در زندگی با آن

مواجه هستند ۹۱

- جدول شماره (۵-۲۱) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک توصیه هایی برای جوانان ۹۲
- جدول شماره (۵-۲۲) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک دلایل همسر برای تقاضای طلاق ۹۳
- جدول شماره (۵-۲۳) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک اینکه در چه صورت حاضر به برگشت به زندگی مشترکتان هستید ۹۴
- جدول شماره (۵-۲۴) توزیع فراوانی افراد مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک گروه های سنی بر حسب جنس ۹۵
- جدول شماره (۵-۲۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک جنس بر حسب درخواست طلاق ۹۶
- جدول شماره (۵-۲۶) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک دلایل طلاق بر حسب جنس ۹۷
- جدول شماره (۵-۲۷) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک جنس بر حسب وضعیت اشتغال ۹۸

جدول شماره (۵-۲۸) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک شرایط برگشت به زندگی بر حسب جنس ۹۸

جدول شماره (۵-۲۹) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک مرتبه طلاق بر حسب مهریه ۹۹

جدول شماره (۵-۳۰) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک شرایط برگشت به زندگی بر حسب دلایل طلاق ۱۰۰

جدول شماره (۵-۳۱) توزیع فراوانی زندهای مراجعه کننده برای طلاق به تفکیک شرایط برگشت به زندگی بر حسب دلایل طلاق ۱۰۱

جدول شماره (۵-۳۲) توزیع فراوانی مردان مراجعه کننده برای طلاق به تفکیک شرایط برگشت به زندگی بر حسب دلایل طلاق ۱۰۲

جدول شماره (۵-۳۳) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک درآمد بر حسب دلایل طلاق ۱۰۳

جدول شماره (۵-۳۴) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک تحصیلات بر حسب دلایل طلاق ۱۰۴

جدول (۶-۱) بررسی سؤالات پژوهش ۱۰۸

فهرست نمودارها

عناوین	صفحه
نمودار (۴-۱-۱) توزیع نسبی جمعیت استان مرکزی بر حسب شهرستان (آبان ۱۳۸۵)	۶۱
نمودار (۴-۱-۲) هرم سنی جمعیت استان مرکزی (آبان ۱۳۸۵)	۶۱
نمودار (۴-۳-۱) ازدواج و طلاق کل کشور (۱۳۷۹-۱۳۸۹)	۶۵
نمودار (۴-۳-۲) نسبت ازدواج به طلاق کل کشور (۱۳۷۹-۱۳۸۹)	۶۵
نمودار (۴-۳-۴) نسبت ازدواج به طلاق شهرستان خمین (۱۳۷۹-۱۳۸۹)	۶۷
نمودار (۴-۳-۳) ازدواج و طلاق شهرستان خمین (۱۳۷۹-۱۳۸۹)	۶۷
نمودار (۴-۳-۵) وضعیت طلاق شهرستان خمین (۱۳۱۳-۱۳۵۰)	۶۹
نمودار (۵-۱): توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک جنس	۷۲

- نمودار(۲-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک گروه های سنی ۵ ساله..... ۷۴
- نمودار(۳-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک محل تولد..... ۷۵
- نمودار(۴-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک محل سکونت..... ۷۶
- نمودار(۵-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک تحصیلات..... ۷۷
- نمودار(۶-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک تعداد فرزندان..... ۷۸
- نمودار(۷-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک فرزندان پسر..... ۷۹
- نمودار(۸-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک فرزندان دختر..... ۸۰
- نمودار(۹-۵): توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک وضعیت اشتغال..... ۸۱
- نمودار(۱۰-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک وضع فعالیت..... ۸۲
- نمودار(۱۱-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک درآمد..... ۸۳
- نمودار(۱۲-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک سن ازدواج..... ۸۴
- نمودار(۱۳-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک سالهای زندگی مشترک..... ۸۵
- نمودار(۱۴-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک نحوه آشنایی با همسر..... ۸۶
- نمودار(۱۵-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک مهریه..... ۸۸
- نمودار(۱۶-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک درخواست طلاق..... ۸۹
- نمودار(۱۷-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک دلایل طلاق..... ۹۰
- نمودار(۱۸-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک مشکلات زندگی..... ۹۱
- نمودار(۱۹-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک توصیه هایی برای جوانان..... ۹۲
- نمودار(۲۰-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک دلایل همسر برای طلاق..... ۹۳
- نمودار(۲۱-۵) توزیع فراوانی مراجعه کنندگان برای طلاق به تفکیک چگونگی برگشت به زندگی ۹۴.....
- نمودار(۲۲-۵) هرم سنی مراجعه کنندگان برای طلاق..... ۹۶

چکیده

امروزه طلاق به عنوان یکی از پدیده های اجتماعی مطرح شده که با گذشت زمان بیش از پیش منجر به جدایی زن و شوهر می شود. بدیهی است که علل آن در هر جامعه با توجه به فرهنگ، شرایط اقتصادی، روانی، جسمانی و اجتماعی متفاوت است. هدف این پژوهش پی بردن به علل طلاق (مطالعه موردی شهرستان خمین) است. چارچوب نظری این پژوهش ترکیبی از نظریه های مختلف است؛ مثلاً نظریات همسان همسری، شبکه و مبادله از این دسته نظریات هستند. روش جمع آوری داده ها پیمایشی است و از تکنیک پرسشنامه برای جمع آوری اطلاعات، استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش متشکل از ۱۵۰ نفر (۷۵ نفر مرد و ۷۵ نفر زن) است که در ده ماهه نخست سال ۱۳۹۰ به دفتر خانه طلاق شماره ۱ شهرستان خمین مراجعه کرده و دادخواست طلاق داده اند - دفترخانه مذکور تنها دفتر ثبت طلاق در خمین می باشد و در نتیجه تعداد ذکر شده شامل تمام کسانی است که در این شهرستان متقاضی طلاق بوده اند (تمام شماری). تجزیه و تحلیل داده ها توسط نرم افزار SPSS صورت گرفته است و مهم ترین نتایج به شرح ذیل بوده است: نیمی از افراد متقاضی طلاق در ۵ سال اول زندگی به سر می برده اند، فراوانی طلاق در بین زنهای شاغل کمتر از زنهای خانه دار بوده است، هرچه به سطح درآمد افراد افزوده می شود از فراوانی طلاق کاسته می شود، هرچه تحصیلات بالاتر می رود از تعداد افراد متقاضی طلاق کاسته می شود و ...

واژگان کلیدی: طلاق، متقاضی طلاق، زنهای خانه دار، تمام شماری.

عوامل مؤثر در پیدایش طلاق "مطالعه موردی شهرستان خمین در سال ۱۳۹۰"

فصل اول
کلیات

مقدمه

امروزه توجه به جمعیت و مسائل جمعیتی به عنوان یک ضرورت مطرح است. طلاق مبعوضترین و منفورترین امور حلال نزد خداست که فقط هنگام ضرورت و ناچاری باید واقع شود.

از بدو پیدایش انسان بر روی کره زمین، همواره زنان و مردان با تشکیل کانونی به نام خانواده عمری را در کنار هم گذرانده و فرزندان در دامان پر مهر خود پرورش داده و از این جهان رخت بر بسته اند. در یک نگاه ظاهری متوجه می شویم که عناصر اصلی تشکیل دهنده خانواده یک زن و یک مرد است که مطابق آداب و رسوم اجتماعی خویش با یکدیگر پیوند زناشویی بسته اند و بعد فرزند یا فرزندان به جمع آن ها افزوده شده است.

شاید بتوان در یک تقسیم بندی کلی زندگی انسان را به دو بخش اساسی تقسیم کرد. این دو بخش شامل دوران مجردی و دوران متأهلی است. متأهل کسی است که ضمن تعهد به شخصی دیگر و پایبندی به پیوند بین خود و او در قبال آن شخص وظایف حقوقی را به عهده دارد. در هر حال چه ازدواج را پیوند میان دو روح تلقی کنیم و چه آن را صرفاً دو قراردادی اجتماعی بدانیم دارای تاثیراتی اساسی در زندگی فرد و اجتماع می باشد.

اساسی ترین و آشکارترین کارکرد ازدواج بقای نسل می باشد و علاوه بر آن کارکردهای دیگری نیز بر آن مترتب است. طبیعی ترین شکل خانواده همین است که هیچ عاملی جز مرگ نتواند پیوند زناشویی را بگسلد و میان زن و شوهر جدایی بیافکند.

اگر ازدواج را قراردادی بین دو شخص برای زندگی مشترک بدانیم این قرارداد ممکن است همواره دائم نباشد و گاهی منجر به طلاق شود.

طلاق یکی از پدیده های اجتماعی است که در طول تاریخ به شکل های مختلف مشاهده شده است. بدیهی است علل آن در هر جامعه با توجه به فرهنگ، شرایط اقتصادی، روانی، جسمانی و اجتماعی متفاوت است. طلاق از نظر لغوی به معنی رها شدن از عقد و فسخ آن است. به عبارت دیگر

شیوه های نهادی شده در راه پایان دادن به پیوند زناشویی است. راه های دیگری نیز غیر از این وجود دارند، نظیر ترک یکی از زوجین توسط دیگری یا جدایی توافق شده توسط زوجین. اما تفاوت طلاق با دو شیوه دیگر در رسمیت داشتن کنترل توسط مقامات و امکان ازدواج مجدد می باشد (ساروخانی ۱۳۷۲؛ ۱۴-۱۳). بنابراین می توان در نهایت طلاق را چنین تعریف کرد:

قطع رابطه اجتماعی بین دو نفر و از خلال آن دو گروه اجتماعی است (همان منبع؛ ۱۴)

طلاق انواع مختلفی دارد که در ذیل به آن ها اشاره می شود:

۱- طلاق رجعی: بعد از طلاق و قبل از اتمام دوره عده، مرد می تواند بدون عقد به زن خود

رجوع کند.

۲- طلاق باین : طلاقي است که مرد بعد از طلاق حق رجوع به زن را بدون اجرائي عقد ندارد .

۳- طلاق خلع: به طلاقي مي گويند که زن به شوهرش مایل نیست و مهریه یا مال ديگر خود را به او مي بخشد و تقاضاي طلاق از شوهر مي کند.

۴- طلاق مبارات : زن و شوهر از يکديگر تنفر و انزجار دارند، در اين وضعيت زن قسمتي از مهریه خود را به مرد مي بخشد و طلاق مي گيرد و مرد هم از آنچه قبلاً به زن داده بود صرفنظر مي کند (مظلوم خراساني ۱۳۸۱؛ ۱۶۸).

قديمي ترين نشانه هاي طلاق را به صورت رسمي و پيش بيني شده در جوامع متمدن، مي تواند در قوانين حمورابي و قوانين آشوري يافت. قوانين حمورابي امتيازاتي به زن مي دهند. زن صاحب جهيزيه خود بود و به ميل خود آن را به کار مي برد، اگر زن و مرد جدا مي شدند ، پرداخت جهيزيه زن، مهریه و حتي نفقه زن ضرورت داشت (با زنر و بکر ، ۱۳۷۰؛ ۱۶)

قوانين آشوري بيش از قوانين بابلي بر زن سخت مي گيرند. حق طلاق از آن شوهر است پس از طلاق، زن حق ندارد به سبب زدودن دوشيزگي اش، پولي از شوهر بستاند و فقط پدرزن مي تواند جهيزيه زن را بازگيرد (همان ؛ ۱۲۲).

در يونان قدیم به نقل مورخ معروف ”هرودت“ طلاق در میان جامعه یونانی معمول و اختیار آن با مرد بوده است و در صورت نازايي زن و يا انحراف و خيانت در زناشويي، به صورت جدي تر مورد عمل بوده است. در آيين برهما، طلاق جايز و به عهده مرد بوده، در مواردی مانند نازايي امري لازم شمرده مي شود. در ايران باستان نيز طلاق در دست مردان بوده، در موارد خاصي از قبيل انحراف از جاده عفت و اشتغال به جادوگري و سوء خلق ضروري و لازم بوده است (حقاني، ۱۳۷۱؛ ۱۷).

و اما در عصر ما به خصوص در سال های اخير، بيش از دوره های ديگر، آمار طلاق بالا رفته و به تبع آن آمار وارقام جرم و جنایت های ناشی از آن نيز زياد شده است، در ايران آمارها در سال های اخير افزايش چشمگيري را نشان می دهند، به طوری که درصد طلاق در سال ۱۳۸۰ نسبت به سال ۱۳۷۹ افزايش ۱۴ درصدی داشته است. اين افزايش ناگهانی برای جامعه ايران زنگ خطری است که نبايد ساده انگارانه از آن گذشت، بلکه بايد برای جلوگیری از سست شدن پایه های جامعه و آسیب های ناشی از طلاق از قبيل اعتياد، بزهکاری، جرم و جنایت و خودکشی، عواملی که موجب اين امر می شوند را به دقت مورد بررسی قرار داد. تحقیقات نشان می دهد در گذشته زنها سازگارتر، عاطفی تر و درخواست طلاق بيشتر از طرف مردان مطرح ميگرديد. در شهرهای کوچک و روستاها به علت پايين بودن به ارزش ها، سنن، اعتقادات مذهبی و توقعات کم آمار طلاق کمتر از شهرهای بزرگ و صنعتی بوده، علت اصلی افزايش طلاق در شهر های بزرگ مصرفی بودن آنها و توقعات بی جا، چشم و هم چشمی ها بوده که باعث گرديده طلاق وجدائی به یک ارزش تبديل شود. امروزه شاهد می باشيم که نه تنها جامعه شناسان به موضوع طلاق می پردازند بلکه حقوق دانان، مددکاران اجتماعی، روان درمانها، پزشکان وسايرين در خصوص جدائی زوجين تحقیقاتی را انجام داده اند. با توجه به اهميت خانواده و جامعه بر هر شخصی واجب است که در حد توان خود کمک کنند تا از شدت

این آسیب اجتماعی که به ضرر آحاد جامعه است کاسته شود. با توجه به مقدمه بالا اینجانب تصمیم گرفتم موضوع پایانامه خود را به طلاق اختصاص دهم. از طرفی با توجه به اینکه اینجانب متولد شهرستان خمین می باشم و با آداب و رسوم آنها آشنائی کامل دارم. و بر اساس ارتباط با مسولین شهرستان بنظر رسید که در امر تحقیق کمتر با مشکل مواجه گردم شهرستان خمین را به عنوان جامعه آماری انتخاب گردید.

۱-۱- بیان مسئله

ازدواج و طلاق رویدادهای مهم حیاتی اند که در آنها بر خلاف رویدادهایی مانند تولد و مرگ، طرفین در محدوده های قانونی و محدوده های دیگری که در عمل به آنها اضافه می شود حق انتخاب و تصمیم گیری دارند. آمارهای ازدواج و طلاق و نسبت های مربوط به آن ها متأثر از وضعیت اقتصادی، اشتغال و بیکاری، امنیت شغلی و سنت ها و ... است که همه آن ها با یکدیگر در ارتباط هستند و تغییرات عوامل بیان شده آمارهای ازدواج و طلاق و نسبت های آن ها را تحت تاثیر قرار می دهد.

در فرهنگ فارسی عمید جلد اول ذیل لغت طلاق آمده : جدا شدن زن از شوهر - رها شدن از قید نکاح (عمید، ۱۳۶۹؛ ۸۹۴).

”انحلال رابطه همسری در ازدواج دائمی که بعد از آن از نظر رعایت حقوقی و تکالیف مربوط به زناشویی مسئولیتی برای دو همسر نخواهد بود را طلاق می گویند“ (حسینی بهشتی و دیگران، ۱۳۵۹؛ ۳۲۲)

با توجه به قانون مدنی ایران تعریف جامع و مانع طلاق عبارت است از : انحلال قانون ازدواج دائم میان يك زن و مرد که با شرایط مقرر در قانون مدنی ایران به اراده مرد یا به تقاضای زن صورت

(حسینی، ۱۳۸۶؛ ۳).

در ایران تعداد طلاق ثبت شده از ۳۷۸۱۷ مورد در سال ۱۳۷۵ به ۹۹۸۵۲ مورد در سال ۱۳۸۶ رسیده است. در سال های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۶ در تعداد طلاقهای ثبت شده ۶۳۰۲۵ مورد افزایش داشته ایم. در سال ۱۳۷۵ تعداد ۷/۸۹ مورد طلاق در مقابل هر ۱۰۰ ازدواج داشته ایم این شاخص تا سال ۱۳۸۵ روند صعودی را طی کرده و به ۱۲/۰۹ درصد در این سال رسیده است تا سال ۱۳۸۶ تعداد ۱۲/۰۹ مورد طلاق در مقابل ۱۰۰ ازدواج داشته ایم.^۱

گرچه ازدواج ایرانی به قول خیلی ها تشریفاتی شده و دیگر مثل قدیم نیست اما طلاق ایرانی بیشتر از ازدواج، پیچیده شده است. طلاق گرچه هنوز هم برای بیشتر مردم آخرین راه حل است اما روز به روز به تعداد زنانی که برای حقوق از دست رفته شان وارد پیچ و خم دادگاه های

^۱ بررسی وضعیت طلاق و ازدواج در کشور طی ۱۳۷۵-۸۶ برگرفته از: